

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Vajadus tagada puuetega inimestele tegelik õigus hääletada Euroopa Parlamendi valimistel“

(täiendav omaalgatuslik arvamus)

(2021/C 56/04)

Raportöör: **Krzysztof PATER**

Täiskogu otsus	20.2.2020
Õiguslik alus	kodukorra artikli 32 lõige 2 Omaalgatuslik arvamus
Vastutav seksioon	tööhõive, sotsiaalküsimused ja kodakondsuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	11.11.2020
Vastuvõtmine täiskogus	2.12.2020
Täiskogu istungjärk nr	556
Hääletuse tulemus	246/0/0
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Sissejuhatus

1.1. Käesolev arvamus on kokkuvõtte teisest etapist Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee töös, mille eesmärk on tagada, et kõigil Euroopa Liidu puuetega kodanikel on tegelik õigus Euroopa Parlamendi valimistel hääletada.

1.2. Esimeses etapis, mis lõppes 2019. aasta märtsis, koostas komitee teabearuande „Puuetega inimeste tegelikud õigused Euroopa Parlamendi valimistel hääletada“⁽¹⁾. Selles aruandes kirjeldatakse kõikehõlmavalt juriidilisi ja tehnilisi takistusi, mis ei võimalda neid õigusi kõigis ELi liikmesriikides kasutada. Käesolevas arvamuses tuuakse välja ainult mõned nimetatud aruandes tehtud tähelepanekutest ja järeldustest, olukorra täielikuks mõistmiseks tuleb lugeda aruannet ennast.

2. Järeldused ja soovitused

2.1. Kõigis 27 ELi liikmesriigis on seadusi või korraldusi, millega on osa puuetega valijaid jäetud ilma võimalusest Euroopa Parlamendi valimistel osaleda.

2.2. Kui olulisi õiguslikke muudatusi ei tehta, hakkab nende inimeste arv, kellel ei ole puude tõttu tegelikku õigust hääletada, seoses elanikkonna vananemisega järjekindlalt suurenema – see puudutab nii kodus kui ka pikaajalist hooldust osutavates asutustes elavaid inimesi. Valimistel hääletamise võimaluse puudumine puudutab ka paljusid teisi inimesi, näiteks lühiajalisel haiglaravil inimesi, kodus ravi või taastusravi saavaid inimesi ning inimesi, kes on epidemioloogiliste ohtude tõttu eraldatud või karantiinis.

2.3. See on komitee arvates vastuvõetamatu ja vastuolus ELi põhiväärtustega ning Euroopa Liidu lepingu sätetega. Samuti on see vastuolus paljude rahvusvaheliste õigusaktide ja poliitikadokumentide nõuetega, sealhulgas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni ning kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti sätete ja Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitustega.

2.4. Komitee kutsub parlamenti, nõukogu ja liikmesriike üles kiiremas korras 1976. aasta Euroopa Parlamendi liikmete valimist käsitlevat akti⁽²⁾ parandama, selgitades universaalsete, vahetute ja salajaste valimiste põhimõtteid, mis võimaldaksid kehtestada terves ELis standardid, mis tagaksid puuetega inimestele vastavalt puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklile 29 tegelikud valimisõigused. Need standardid peaksid hõlmama vähemalt järgmist:

⁽¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/et/node/68473>

⁽²⁾ EÜT L 278, 8.10.1976, EÜT C 340, 10.11.1997, EÜT L 283, 21.10.2002.

- inimeste puude või tervisliku olukorra tõttu Euroopa Parlamendi valimistel hääletamise õigusest ilmajätmise keeld;
- kohustus esitada teavet hääletamise eeskirjade kohta puude liigist tulenevatele vajadustele vastaval kujul;
- inimestele, kellel ei ole puude tõttu võimalik saada valimisjaoskonnale juurdepääsu, iseseisvalt väljaspool valimisjaoskonda hääletamise võimaldamine;
- meetmete rakendamine, mis võimaldaksid olulist tuge vajavatel puuetega inimestel – näiteks kurtumumad, pimedad, nägemispuudega ja piiratud käeliste oskustega inimesed – iseseisvalt, teiste inimeste abist sõltumata hääletada;
- võimalus vahetada isikule määratud valimisjaoskond puuetega hääletajate vajadustele paremini vastava jaoskonna vastu;
- inimese õigust valida vabalt isiklik abiline, kes aitab tal oma hääletamisõigust kasutada.

2.5. Nende eeskirjade kehtestamine jätab liikmesriikidele endiselt laialdase kaalutusõiguse, ent tagab siiski, et alates 2024. aastast on igal ELi kodanikul sõltumata tema rahvusest või elukohariigist tegelik õigus endale Euroopa Parlamendi esindaja valida.

3. Ülevaade hetkeolukorrast

3.1. Takistused, millega puuetega inimesed oma valimisõiguste kasutamisel silmitsi seisavad

3.1.1. Euroopa poliitikud on asjaolust, et paljudel puuetega inimestel ei ole võimalik enda valimisõigusi kasutada, teadlikud, sest puuetega inimeste ja inimõigustega tegelevate organisatsioonide esindajad ning eraldiseisvad puuetega inimesed ja nende pered on juba palju aastaid nõudnud puuetega inimestele tegelikku, ühegi piiranguta valimisõigust. Euroopa Parlamendi president Antonio Tajani viitas 2017. aastal kõigi liikmesriikide peaministritele saadetud kirjas samuti sellele probleemile, paludes neil rakendada piisavaid meetmeid tagamaks, et puuetega inimesed saaksid 2019. aasta valimistel enda valimisõigusi kasutada. Oodatud tulemust ei ole aga saavutatud.

3.1.2. 20. märtsil 2019 saatis komitee ELi institutsioonidele ja liikmesriikidele teabearuande „Puuetega inimeste tegelikud õigused Euroopa Parlamendi valimistel hääletada“.

3.1.2.1. Selles aruandes kirjeldatakse kõikehõlmavalt juriidilisi ja tehnilisi takistusi, millega puuetega inimesed oma valimisõiguste kasutamisel kõigis ELi liikmesriikides silmitsi seisavad. Aruandes tuuakse ka üle 200 näite headest tavadest, nimelt lahendustest, mis muudavad valimistel osalemise puuetega inimeste jaoks lihtsamaks.

3.1.2.2. Aruandes analüüsitakse puuetega inimeste tähtsaimatest rahvusvahelistest õigusaktidest ja poliitikadokumentidest tulenevaid õigusi täielikult poliitilises elus osaleda, sealhulgas valimisõigust.

3.1.2.3. Aruandes kirjeldatakse ka üksikasjalikult ELis kehtivaid eeskirju, millega reguleeritakse Euroopa Parlamendi valimiste läbiviimist, ning seda, kuidas neid eeskirju muuta saab.

3.1.3. Aruandes kirjeldatud piiranguid kinnitas Euroopa meedia ja kodanikuühiskonna organisatsioonide viimastelt, 23.–26. mail 2019 toimunud Euroopa Parlamendi valimistelt edastatud teave.

3.1.4. Märtsis toimunud aruande avaldamise ja mais aset leidnud Euroopa Parlamendi valimiste vahele jäänud kahel kuul tehti Saksamaal ⁽³⁾ ja Prantsusmaal ⁽⁴⁾ otsused õigusakte muuta, millega anti inimestele, kellel varem seda võimalust ei olnud, võimalus valida. Sellele vaatamata jäävad kokku umbes 400 000 ELi kodanikku 14 liikmesriigi riiklike seaduste tõttu endiselt intellektuaalsete puuete või vaimse tervise probleemide tõttu valimistelt kõrvale – tavaliselt seetõttu, et nad on pandud eestkoste või hoolduse alla.

⁽³⁾ https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2019/04/qs20190415_2bvq002219en.html

⁽⁴⁾ <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000038261631&categorieLien=id>

3.1.5. Korralduslike asjaolude (tehniliste piirangute) tõttu, mis on tingitud liikmesriikides kehtivatest seadustest või kasutatavatest meetoditest, ei saa miljonid ELi kodanikud Euroopa Parlamendi valimistel osaleda. Näiteks:

- kaheksas liikmesriigis puudub inimestel, kellel ei ole võimalik puude või haiguse tõttu valimisjaoskonda külastada, sealhulgas ööpäevaringsetes hooldusasutustes elavatel inimestel, valimiseks alternatiivne võimalus;
- kaheksateistkümnes liikmesriigis ei saa pimedad iseseisvalt hääletada;
- kaheteistkümnes liikmesriigis ei saa puuetega valijad valida, millises valimisjaoskonnas nad eelistavad hääletada;
- üheksas liikmesriigis peavad valijad toetatava kandidaadi identifitseerimisnumbri, oma nime või partei nime valimissedelile kirjutama, mis on oluline takistus ja mitte ainult pimedate jaoks;
- ainult ühes ELi liikmesriigis kehtivate seaduste kohaselt peavad valimisjaoskondades olema vajalikud seadmed ja nende töö peab olema korraldatud nii, et need vastaksid erinevate puuetega inimeste vajadustele (need seadused kehtivad pooltele riigi valimisjaoskondadest).

3.1.6. Kõigis 27 ELi liikmesriigis on seadusi või korraldusi, millega jäetakse osa puuetega valijatest ilma võimalusest Euroopa Parlamendi valimistel osaleda. Kõigi liikmesriikide heade tavade kasutamise korral tekiks aga täiuslik süsteem, mille korral ei oleks igal puudega ELi kodanikul ainult täielik võimalus hääletada, vaid nad saaksid mitme variandi seast valida ka hääletamise meetodi, mis on nende jaoks kõige mugavam.

3.1.7. COVID-19 pandeemia on sundinud 2020. aastal valimisi korraldavaid liikmesriike rakendama uusi, sageli innovaatilisi lahendusi, luues võimaluse hääletada valimisjaoskonda tulemata ning laiendades seega liikmesriikides kasutatavate positiivsete lahenduste ringi, mis on kasulikud ka teistele isikutele peale puuetega inimeste.

3.1.8. Euroopa Parlament võttis 26. novembril 2020 vastu resolutsiooni Euroopa Parlamendi valimiste ülevaate kohta, ⁽⁵⁾ milles ta juhtis tähelepanu tõsistele piirangutele puuetega inimeste hääletamisõiguse kasutamisel, viidates eespool nimetatud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aruandele.

3.2. Demograafilised ja tervisealased tegurid

3.2.1. Eurostati prognooside kohaselt ⁽⁶⁾ tõuseb 65-aastaste ja vanemate inimeste osakaal kogu rahvastikust 2100. aastaks 19,8 %-lt 31,3 %-le.

3.2.2. Eurostati andmetel „elab 2015. aastal sündinud tüdruk eeldatavalt tervena ja ühegi puudeta keskmiselt 63,3 aastat ning vastsündinud poiss elab puueteta eeldatavalt 62,6 aastat“ ⁽⁷⁾. Kuna selle tüdruku keskmine oodatav eluiga oli 83,3 aastat ja poisi keskmine oodatav eluiga 77,9 aastat – elab keskmine 2015. aastal sündinud naine mõne puudega 20 aastat, samal aastal sündinud mehed aga umbes 15 aastat.

3.2.3. Eurostati hinnangute kohaselt ⁽⁸⁾ on puuetega inimeste osakaal 15–64-aastaste vanuserühmas kasutatud määratlusest sõltuvalt 11–14 %. ELi ja kõigi liikmesriikide poolt ratifitseeritud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklis 1 toodud määratluse kasutamise korral on see osakaal suurem kui 15 %.

3.2.4. Seega on praegu hinnanguliselt peaaegu 20 % täiskasvanud ELi kodanikest ehk umbes 80 miljonil inimesel teatud puue, mille tõttu neil on raske igapäevaeluga toime tulla, ning see osakaal suureneb iga kuue aastaga keskmiselt 1 % võrra.

⁽⁵⁾ P9_TA(2020)0327.

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing/et

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=People_in_the_EU_-_statistics_on_an_ageing_society&oldid=458862

⁽⁸⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/34409.pdf>

3.2.5. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon puudutab inimesi, „kellel on pikaajalised füüsilised, vaimsed, intellektuaalsed või meelelised vaegused“. Komitee rõhutab aga, et valimisvõimaluse osas seisavad samade piirangutega silmitsi ka teised inimesed, keda ei loeta ametlikult puuetega inimesteks, sest nende vaegus on ajutine.

3.2.5.1. See hõlmab näiteks lühiajalisel ravil haiglapatsiente ja kodus ravi või taastusravi saavaid inimesi, kellel ei ole võimalik nende tervislikust seisundist tulenevate ajutiste piirangute tõttu valimisjaoskonnas hääletada. See võib ELis puudutada sadu tuhandeid patsiente.

3.2.5.2. Samuti võib see olla oluline inimeste jaoks, kellele kehtivad epidemioloogilise ohu tõttu liikumispiirangud, sealhulgas inimestele, kes viibivad suletud asutuses isolatsioonis või ei saa kodust lahkuda. COVID-19 pandeemia kogemused näitavad ka, et need probleemid võivad samaaegselt esineda miljonitel ELi kodanikel.

4. Puuetega inimeste hääletamisõiguse suhtes kohaldatav kõige tähtsam rahvusvaheline õiguslik ja poliitiline raamistik

4.1. 10. detsembril 1948 vastu võetud ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni artiklis 21 on öeldud, et „igatüül on õigus kas vahetult või vabalt valitud esindajate kaudu võtta osa oma riigi valitsemisest“.

4.2. ÜRO Peaassamblees 16. detsembril 1966 vastu võetud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 25 on öeldud, et „[i]gal kodanikul peab ilma artiklis 2 mainitud mis tahes diskrimineerimiseta ja põhjendamata kitsendusteta olema õigus ja võimalus: [...] hääletada [...]“.

4.3. 3. mail 2008 jõustunud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga:

- nõutakse, et osalisriigid tagavad „et puuetega inimesed saavad teistega võrdsetel alustel tõhusalt ja täielikult, [...] osaleda poliitilises ja avalikus elus, sealhulgas et neil on õigus ja võimalus [...] valida“ ja sätestatakse mitmeid meetmeid selle võimaldamiseks, nõudes, et „hääletusprotseduurid, -vahendid ja -materjalid on sobilikud, ligipääsetavad, lihtsalt mõistetavad ja kasutatavad“ (artikkel 29);
- rõhutatakse, et „puuetega inimestel on õigus olla kõikjal seaduse ees isikutena tunnustatud“ ja et „puuetega inimestel on õigus- ja teovõime kõigis eluvaldkondades teistega võrdsetel alustel“ (artikkel 12);
- nõutakse puuetega inimestele ligipääsu üldkasutatavatele „hoonetele, teedele, transpordile ja muudele sise- ja välisrajatistele“ (artikkel 9).

4.4. ÜRO puuetega inimeste õiguste komitee märkis 2015. aastal, et „puuetega inimesed, eriti inimesed, kes ei ole õigus- ja teovõimelised, või kes elavad hoolekandeesutustes, ei saa Euroopa Liidus enda valimistel hääletamise õigust kasutada ja et valimistel osalemine ei ole täielikult ligipääsetav“ ning soovitas „rakendada vajalikke meetmeid [...] et võimaldada kõigil igasuguste puuetega inimestel [...] enda valimisõigust kasutada“⁽⁹⁾.

4.5. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 20 lõike 2 punktis b sätestatakse selgelt, et „liidu kodanikel on muu hulgas: [...] õigus hääletada [...] Euroopa Parlamendi valimistel ja elukohajärgse liikmesriigi kohaliku omavalitsuse valimistel selle riigi kodanikega võrdsetel tingimustel.“

4.6. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 39 on kinnitatud, et kõigil ELi kodanikel on õigus hääletada Euroopa Parlamendi valimistel. Harta artikli 21 lõikes 1 rõhutatakse ka, et „[k]eeld on igasugune diskrimineerimine, sealhulgas diskrimineerimine [...] puuete [...] tõttu“. Artiklis 26 on öeldud, et „[l]iit tunnustab ja austab puuetega inimeste õigust saada kasu meetmetest, mille eesmärk on tagada nende [...] osalemine ühiskonnaelus“.

⁽⁹⁾ <https://undocs.org/en/CRPD/C/EU/CO/1>

4.7. 16. novembril 2011 vastu võetud Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitusel⁽¹⁰⁾ on kinnitatud, et kõigil puuetega inimestel on õigus osaleda poliitilises ja avalikus elus teistega võrdsetel alustel ja „et valimiste ajal peab saama kasutada ligipääsetavaid valimissedeleid ja võimalusi“.

5. Võetavad meetmed

5.1. Komitee rõhutab, et vastavalt Euroopa Liidu lepingu (konsolideeritud versioon) artikli 10 lõikele 2 on „kodanikud [...] liidu tasandil otseselt esindatud Euroopa Parlamendis“. Lepingu artikli 14 lõikes 3 on öeldud, et „Euroopa Parlamendi liikmed valitakse otseselt ja üldistel valimistel vaba ja salajase hääletuse teel“. Need sätted ei anna alust Euroopa Parlamendi valimistel puuetega inimestel sõltuvalt nende kodakondsusest või elukohariigist vahet teha.

5.2. ELis on praegu palju näiteid puuetega inimeste õiguste põhjendamatust teiste õigustest erinemisest ja seega nende diskrimineerimisest. Näiteks:

- kahe ELi liikmesriigi kodakondsusega isik saab sõltuvalt valitud isikut tõendavast dokumentist hääletada kas täiesti iseseisvalt või ta jääb oma intellektuaalse puude tõttu hääletamisõigusest ilma;
- voodihaige ja ööpäevaringset hooldust vajav inimene ei saa hääletada, sest tal ei ole võimalik valimisjaoskonda minna ja tema elukohariigis ei ole hääletamiseks alternatiivset võimalust. Kui sama inimene elaks mõnes teises ELi liikmesriigis, saaks ta aga vabalt hääletada posti, teisaldatava valimiskasti või interneti kaudu;
- ühes liikmesriigis saab pime inimene hääletada täiesti iseseisvalt, ilma mistahes abita, aga kui ta elaks teises liikmesriigis, oleks see võimatu – ta saaks hääletada ainult valimisjaoskonnas teise inimese abiga;
- Parkinsoni tõvega inimene saab liikmesriigis, kus valimiseks tuleb teha lihtne graafiline märk (nt „X“) või valida saadud kaardipakist soovitud kaart, iseseisvalt hääletada, ent liikmesriigis, kus valimissedelile tuleb loetavalt kirjutada kandidaadi number, eesnimi või perekonnanimi, seisaks see inimene silmitsi ületamatu takistusega;
- mõnedes liikmesriikides saab raskete liikumisprobleemidega inimene (nt inimene, kes vajab karke või ratastooli) valida endale sobiva valimisjaoskonna, ent teistes liikmesriikides ei ole valimisjaoskonna vabalt valimine lubatud, mis takistab selliste inimeste valimistel osalemist.

Need olukorrad on komitee arvates vastuvõetamatud ja vastuolus ELi põhiväärtustega ning Euroopa Liidu lepingu sätetega.

5.3. Liikmesriigid vastutavad Euroopa Parlamendi valimiste korraldamise ja enda eeskirjade kehtestamise eest. Nende kaalutusõigus on aga ELi seadusega piiratud. Euroopa Parlamendi valimiste õigusliku aluse, 1976. aasta Euroopa Parlamendi valimist käsitleva aktiga sätestatakse nõuded, mis erinevad mõnikord liikmesriikide kohaliku tasandi ja riiklikele valimistele kehtivatest nõuetest⁽¹¹⁾. Komitee on arvamusel, et selle seaduse muutmine, nõudes liikmesriikidelt standardite kehtestamist, mis tagaksid puuetega inimestele tegeliku õiguse hääletada, on sobilik ja kiire viis praeguste neid ELi kodanikke diskrimineerivate meetodite kõrvaldamiseks.

5.3.1. Komitee on arvamusel, et selle seaduse artikli 1 lõikes 3 sätestatud üldiste valimiste põhimõtet tuleb täpsustada, teatades, et ühtki ELi kodanikku ei tohi riiklike määruste alusel tema puude või tervisliku seisundi tõttu Euroopa Parlamendi valimistel hääletamise õigusest ilma jätta.

5.3.2. Komitee peab väga tähtsaks selle seaduse artikli 1 lõikes 3 nimetatud vahetute ja salajaste valimiste põhimõtete selgitamist, teatades, et liikmesriigid peavad üksikasjalikke hääletamis põhimõtteid välja töötades:

- võimaldama inimestel, kellel ei ole võimalik puude tõttu valimisjaoskonnas hääletada, anda oma hääl vahetult ja iseseisvalt;
- esitama teavet hääletamise eeskirjade kohta kõigile puuete liikidele kohandatud kujul;

⁽¹⁰⁾ Soovitus CM/Rec(2011)14.

⁽¹¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/et/node/68473>, 4. osa.

- otsustama, millist valimismeetodit vajavad olulist abi vajavad puuetega inimesed – näiteks kurtummad, pimedad, nägemispuudega või piiratud käeliste oskustega inimesed – et nad saaksid teiste abita iseseisvalt hääletada, ning rakendama vajalikud tehnilised korraldused;
- tagama kõigile puuetega inimestele võimaluse endale määratud valimisjaoskonda vahetada, kui nad arvavad, et mõni teine jaoskond sobiks nende puudest tulenevalt neile paremini;
- tagama kõigile puuetega valijatele õiguse vabalt valida inimene, kes aitab neil valida (isiklik abiline).

5.4. Komitee on arvamusel, et väljapakutud lahenduste kiireks rakendamiseks saab ära kasutada paljude liikmesriikide rikkalikke positiivseid kogemusi, võttes arvesse iga liikmesriigi erilisi omadusi ja valimistraditsioone.

5.4.1. Seitsmeteistkümnes liikmesriigis on juba tehtud ümberkorraldused, mis võimaldavad teatud valijate rühmadel hääletada teistsaldatava hääletuskasti abil. Kaheksas liikmesriigis saavad inimesed posti teel hääletada. Ühes liikmesriigis saab hääletada interneti teel. Mõnedes ELi liikmesriikides avatakse ööpäevaringsetes hoolekandeesutustes suletud valimisjaoskonnad. Need lahendused võimaldavad hääletada inimestel, kellel ei ole võimalik neile määratud valimisjaoskonda minna.

5.4.2. Üheksa liikmesriiki on rakendanud meetmeid, et võimaldada pimedatel iseseisvalt hääletada. Selleks lisatakse hääletusdelile hääletamisel spetsiaalsed katted lihtsa graafilise sümboliga või valmistatakse ette ümbrikud pimedate kirjas hääletusdelite jaoks, mis võimaldab valijal kergesti leida sedeli, mille ta soovib valimiskasti panna. Spetsiaalsed katted võivad olla abiks nii nägemispuudega inimestele kui ka vähenenud käeliste oskustega inimestele. See teave võib tulla kasuks liikmesriikidele, kus valijad peavad praegu valimisedelile kandidaadi järjekorranumbri või perekonnanime kirjutama, kui nad otsustavad vahetada oma süsteemi välja sobivama vastu.

5.4.3. Viieteistkümnes liikmesriigis on valijatel võimalik valimisjaoskonda vahetada, vähemalt juhul, kui see on puude tõttu vajalik. Kümnes liikmesriigis saavad vähemalt teatud elanikkonnarühmad osaleda eelhääletusel, mis toimuvad sageli kohtades, mis on erinevat liiki puuetega inimeste vajaduste jaoks sobilikud. Kuna üheski liikmesriigis ei ole kõik valimisjaoskonnad igat tüüpi puuetega inimestele sobivaks kohandatud, on valijatele vabalt neile sobiva jaoskonna valimise õiguse andmine ainus piisavalt hea lahendus.

5.4.4. Paljudes liikmesriikides võib mistahes puudega hääletaja valitud isik valimiste ajal tema abilise ülesandeid täita. Paljudes liikmesriikides on aga abilise vabalt valimise õigus piiratud. See võib olla õigustatud ainult juhul, kui abistaja rolli peaks täitma inimene, kes täidab samal ajal ka teisi kohustusi (näiteks inimene, kes on valimiskomisjoni liige või vaatleja). Muudel juhtudel ei ole need piirangud õigustatud ja mõnedes liikmesriikides kasutatav abilise valimise kord kahjustab puuetega valijate väarikust.

5.5. Nende põhimõtete rakendamine ei piira ühelgi moel liikmesriikide kaalutusõigust ja tagaks igale puudega ELi kodanikule sõltumata tema kodakondsusest või elukohariigist tegeliku õiguse endale Euroopa Parlamendi esindaja valida. Komitee on arvamusel, et nende põhimõtete rakendamine on äärmiselt tähtis, et järgmisi Euroopa Parlamendi valimisi saaks pidada tõeliselt üldisteks.

5.5.1. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 223 lõikes 1 on sätestatud, et „Euroopa Parlament koostab ettepaneku eesmärgiga kehtestada vajalikud sätted oma liikmete otsesteks ja üldisteks valimisteks ühtse menetluse kohaselt kõikides liikmesriikides või kõikidele liikmesriikidele ühistel põhimõtetel. Nõukogu kehtestab vajalikud sätted seadusandliku erimenetluse kohaselt ühehäälse otsusega ning pärast nõusoleku saamist Euroopa Parlamendilt, kes teeb otsuse oma liikmete enamusega. Asjaomased sätted jõustuvad pärast seda, kui liikmesriigid on need heaks kiitnud kooskõlas nende põhiseadusest tulenevate nõuetega“.

5.5.2. Komitee nõuab seda silmas pidades ja eesmärgiga tagada kõigile puuetega ELi kodanikele õigus 2024. aasta Euroopa Parlamendi valimistel hääletada, et:

- Euroopa Parlament koostaks kiiremas korras 1976. aasta Euroopa Parlamendi valimisi käsitleva akti muutmise eelnõu;

- Euroopa Ülemkogu sätestaks vastavalt käesolevas arvamuses välja toodud eesmärkidele läbi vaadatud eeskirjad;
- liikmesriigid kiidaksid nõukogu sätestatud eeskirjad põhjendamatu viivitusega heaks.

5.5.2.1. Komitee on teadlik, et viimastel aastatel on arutatud paljusid sageli vastuolulisi Euroopa Parlamendi valimisi reguleerivate eeskirjade muudatuseettepanekuid, kuid usub sellele vaatamata, et puuetega inimeste valimisõigusi puudutavad eesmärgid tuleks sellest üldisest arutelust välja jätta ning käsitleda neid eraldi teemana, kuna ainult seesugune lähenemisviis tagab väljavaate laiaulatusliku üksmeele saavutamiseks ning väljapakutud muudatuste kiiresti ellu viimiseks. Standardite kehtestamine puuetega inimeste hääleõiguse kasutamise kohta võiks samuti olla heaks aluseks sarnastele tulevastele algatustele muudes küsimustes, mille Euroopa Parlament tõstas oma 26. novembri 2020. aasta resolutsioonis⁽¹²⁾.

Brüssel, 2. detsember 2020

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ Euroopa Parlamendi 26. novembri 2020. aasta resolutsioon Euroopa Parlamendi valimiste ülevaate kohta, punkt 23 (2020/2088 (INI)), P9_TA(2020)0327.